

Lugejaga vestleb

Kui kergesti osatakse lausa südamest maha kirjutatud ning avameelset mõttevahetust otsiv lugu ümber pöörata, seda on nüüd jälle näha. Ei räägiks, kui aastate kestel poleks nende, mõnede ümberpöörajate vastu viimase ette kogunenud. Ja kui esmaspäeval poleks jälle helistatud: «Kuidas te tohite kooli avalikult kritiseerida?»

Teisipäeval taheti teada: «Millised järeldused peab nüüd õpetajaskond tegema?»

Üks kiri nõudis vastust: «Mismoodi me pärast eeskirjade mahategemist edasi töötame?»

Millistest mõttekäikudest sündisid küsimused: kas me nüüd ei tohigi igapäevast vormirõivast nõuda? — miks keelatakse õpilaspäevikusse märkusi kirjutada? — jne.

Nende ilmaletoojaks on möödalgumine, lisaks luulumõte, et kooli ja õpetajat ei tohi avalikkuses arvustada! Alltekst kõlaks siis viimase märkuse juurde nii: teisi teenistujaid, töölisi, kolhoosnikuid tohib küll. Aga mille poolest on halb õpetaja halvast töölisest või halvast põllumehesest parem? Eriiselt vastustusrikas ja austatud

«Helistage teie, et lubatakse kampsuneid kanda, maja poolkütuda...»

Üksikute juhtudel kirjutati kampsuni eest märkus päevikusse. Mis tähendab märkuse saajale või tema vanematele, et «üksikute juhtudel...» Ega nemad tea, et igal pool ei kirjutatud, pahandavad kogu koolikorra peale. Kuid kaugelki iga kooli ukse taga ei pea lapsed müste põuest pähe vahetama, kui pärast koolimütsikohustuse algust kevadine ilm tuisune või kui väike haigus kalal. Harilikult usutakse ka kõrva- või peavalu ilma kirjaliku tõendita, sest kasvatusetooria ütleb: inimest peab usaldama. Ometi näib mõni pedagoog pidavat otstarbekamaks ühe viitsaga lüüa kui psühholoogiat järgida.

Eeskirju lugeda ning loetut mõistlikult rakendada peaksid küll kõik oskama. Kui mõnigi punkt praktikas täpselt täita ei anna, miks siis mitte äratada mõttevahetust? Iga efektkirjutust muudetakse ajapikku täiuslikkuse suunas ja ühtki kooli ei kohustata kasvata-ma tähenärjaid. Kaunilt räägime teadlikult distsipliinist, kuid kas ei näita kooli ja õpetamise tee-

Elli Zimmer

AJAKIRJANIK,
ENDINE ÕPETAJA

Kakskümmend, kakskümmend viis aastat tagasi ei osanud me seda tahtagi. Ei märka me nüüdki tihti-peale ei autori nime ega tiitlit ega ütlemise laadi, vaid teeme kohe üldistava otsustuse: ah nüüd on siis asi kogunisti nii!

Siia juurde võiks liita teise harjumuse, mis meid paletes noiab ning samal ajal vihastab. See on mingi eelarvamusega imetus ühe või teise probleemi ülesvõtmise puhul: kus julges öelda, ei tea, mis nüüd edasi saab! Mõnigi kord meie «üliljulgete avastuste» ajal liiguvad muutused vastavates instantsides samas suunas. Nagu nüüdki: ajal, mil esiti lühemana mõeldud lugu laienes ning lehte järgnema jõudis, tehtigi vabariigi haridusministeeriumis järeleandmisi õpilaste peorietuse kasuks.

«Kas nüüd ei tohigi enam õpilaspäevikusse märkusi kirjutada?»

Kes keelab?

Kes arukatest pedagoogidest kiidab aga heaks märkused, mis ühest päevikust kunagi plokki said kantud: «Teie poeg ei kuula minu sõna.» — «Õpilane sööb minu tunnis.» — «Räägib kõva näällega õpetajale vahele.» — «Läks tunni ajal aknast välja.» — «Palun öelge oma pojaile, et ta klassi lund ei tooks.» Sellise kirjavahetusega katsumad oma autoriteeti hoida üksikud, aga järeldus kodudes laienes ka teistele. Avalik ja konkreetne kriitika võib siingi õpetajaskonnale ainult kasu tuua, ebaameeldivatest üldistustest päästa.

Paarkümmend aastat tagasi, kui meie põlvkonna koolimeistrid praktikakunde andsid ja esimesed oma klassid operada-juhatada said, ei olnud kodu ja kooli kirjavahetust nii moes kui praegu. Tuli rohkem ise võidelda. Kas see märkuste ning allkirjade liialdatud vahetamine pole kodu ning kooli sidemetesse kasvanud umbrohi?

Kooliprobleeme, mis laiemas või kitsamas ringis rääkimist ootavad, on küllalt. Ükski alustamine ei tohiks lämbuda valearusaamiste kartuses, selle väljalugemisse, mida öeldud ei ole. Et mitmel punul on ette tulnud üksiku ja üldise, osa ja terviku ärasegamist, ka ebaloogilisi järeldusi, sisu ebaõiget lahtimõtestamist, siis tahaks kas või naljaviluks küsida: kas me ei peaks ka ise üle kordama hulgeteooria, psühholoogia ja loogika, mida koolis õpetame?

Samal teemal

[T Enne «Väikesed lapsed — väikesed mured...» — «Edasi» 19.—21. aprill]

elukutse peaks välja kannatama ka erilise nõudlikkuse.

«Väikeste laste...» autor ütles sissejuhatuses: «Need süstematiseerimata ja kaugelki mitte üldistustele pretendeerivad mõttemõlgutused pole kirja pandud eesmärgiga näha koolielust ainult puudusi... probleemituatsioonide arutamine võiks aidata... parimate lahendusteni.»

Lootuseks jäi toetus headelt pedagoogidelt-praktikutelt, lastevanematelt ja — miks mitte? — õpilastelt.

Need, kellelt eelfoodud küsimused tulnud, unustavad vana rahvatarkuse, et vaidlustes sünnib tõde. Kui öelda, et õpetajaskond kooliprobleemide avalikul arutamisel vaikib — nii ajakirjanduses kui ka oma koosolekutel —, siis oleks see etteheide osale. Leidub ka aktiivseid eneseavaldajaid konstruktiivsete ettepanekute autoreid. Ometi vähe, aastaid ühed-samad. Meie nõudmistes elab veel teadmine «maa soolest». Kas me pole enam huvitatud selle maine hoidmisest?

Kõhutamisel lehetegijatega on õpetajad alati soovinnud lugemiseks mõttevahetusi. Praegu on pakutud parim võimalust!

Küsitakse: «Kuidas me pärast T. Enne artiklit edasi töötame?»

Vägisi pööratakse arvustust, mis sihib (ehk iuba?) aegunud eeskirjadele, hoopis enda vastu. Me pole nii kergeusklikud, et arvata üht kooli või õpetajat n-ö. ajaloolise pöörde tegijaks. Aga selle eest, et lapsed külmaks koolinajas kamosuni selga paneksid ning hilinenud talvetuisus kõrved soojema niitsiga, kataksid, peaks iga õpetaja seisma ka siis, kui ta seda eeskirjadest välja ei loe.

Põlnud rahjaks see talv esimene, mil lastevanemad mitmes koolis pidid paluma vahelesegamist:

maliste mõttevahetuste kartus selle kohalist nõrkust? Või mõnede pedagoogide vähest usku teadlikku distsipliini? Just nimelt mõnede, sest oleme kogunud, et end kindlalt tundev inimene ei hakka kõikuma teisele tehtud kriitikast.

Suuremaid elamusi põhjustas kind juhtum, kus üks haridusjuht julges ometi ära märkida distsipliiniga mitte toime tuleva õpetaja, kuigi vaid nimetatud. Sellele reageeris osa õpetajaid kui skandaalsele nähtusele. Kriipsutagem mõttes alla o.s.a, sest me ei tohi teha sama viga mis nemad: ajada osa segi tervikuga, üksik hulgaga. Need, kes tookord leidsid pedagoogide autoriteedi mahakistuna eksisid nii matemaatikas kui ka loogikas.

«Kõige paremini tunneme õpetajat meie.» ütlevad õpilased. Üldist ei suutvat pakkuda isegi ajaleht. Õpilane ja lastevanemad on avalikus arvustuses ikka väljapaistval kohal seisnud. Kui vanemate vigu lehes üles loetud, pole vist ükski laps neid vägivaldselt oma isa ema peale üle kandnud. Miks kardame seda tehtavat õpetajaga? Rahvasuu paneb õpetajad ja arstid kriitikalhuluse poolest ühele pulgale. Üks arukas mõttevahetus peaks selgust looma.

Küsimus — kas nüüd ei tohigi siis vormirõiva kandmist nõuda? — viitab jälle omapärasele väljalugemisele. Nagu suudaks lapsevanema, pedagoogi või ükskõik kelle arvamus eeskirju muuta. Võib muidugi tunda küsimuses peituvat väljakutset, ironiat, aga mõnikord tulevad hoopis kurvemad mõtted: kas pole see meie, sõjaaegse ja -järgse põlvkonna harjumus võtta kõike kirjutatud kohe ettekirjutusena. Nüüdne noorus korraldab koolis vaidlusõhtuid, võtab ajakirjanduses sõna.